

Katarzyna Kijania-Placek

Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego

Instytut Filozofii

Pochwała okazjonalności

Język naturalny jest podstawowym narzędziem poznawczym człowieka. W wykładzie chcę zwrócić uwagę na swoistość i doskonałość języka naturalnego, w którym w efektywny sposób potrafimy komunikować różnorodne idee za pomocą ograniczonych środków, wykorzystując kontekst, który w zadziwiający sposób potrafi zmienić użyteczność słowa i pozwala nam użyć go na sposób nowy i kreatywny.

Słowo „okazjonalność” użyte w tytule rozumiane być może w sensie przed-teoretycznym, takim, w którym okazjonalność kojarzy nam się z okazją i sugeruje zależność znaczenia naszych wypowiedzi od okazji ich użycia. W takim sensie większość wyrażen i zdań naszego języka jest okazjonalna. Skupię się jednak na okazjonalności w rozumieniu węższym, gdzie okazjonalność jest tym szczególnym rodzajem kontekstualności, który charakteryzuje wyrażenia okazjonalne, a więc wyrażenia takie jak „ja”, „ty” czy „wczoraj”. Zależność kontekstowa wyrażen okazjonalnych ma charakter systematyczny i w sposób mniej lub bardziej wyczerpujący określona jest przez znaczenie językowe danego wyrażenia. W przypadku wyrażen okazjonalnych regułą jest to, że te same słowa w różnych kontekstach mogą być użyte do odniesienia się do różnych przedmiotów i do wyrażenia różnych treści - zarówno treści dotyczących konkretnych przedmiotów, jak i treści ogólnych.

Zainteresowanie filozofów wyrażeniami okazjonalnymi wiąże się, po pierwsze, z wszechobecnością tych wyrażen w języku naturalnym. Poznanie podstawowego narzędzia poznawczego, jakim jest język naturalny, wymaga wobec tego zrozumienia funkcjonowania wyrażen okazjonalnych. Dodatkowo, odgrywają one rolę w istotnych argumentach filozoficznych, takich jak Cogito Kartezjusza, na ich analizie opierać się wobec tego musi zrozumienie logiki tych argumentów. Wreszcie wyrażenia te odgrywają rolę w refleksji nad zagadnieniami dotyczącymi świadomości, przekonañ, percepcji czy natury czasu.

Środa, 21 maja, 15.30